

Uwarunkowania rozwoju fundamentalizmu muzułmańskiego w północnej Nigerii. Przypadek Boko Haram

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Celem projektu jest zbadanie zjawiska fundamentalizmu muzułmańskiego w północnej Nigerii poprzez studium uwarunkowań wzrostu ugrupowania Boko Haram. Ugrupowanie to reprezentuje skrajnie radykalną gałąź islamu walczącego. Organizacja zakłada konieczność wyeliminowania wpływów cywilizacji zachodniej, istniejących w północnej Nigerii. Szczególny nacisk kładą przedstawiciele Boko Haram na zakaz pobierania świeckiej edukacji, która – ich zdaniem – przeczy naukom koranicznym i promuje rozprzężenie moralne. Boko Haram neguje również legalność istnienia federalnego państwa nigeryjskiego i zbrojnie dąży do zastąpienia struktur świeckich religijnymi, nawiązując do tradycji Kalifatu Sokoto, który istniał na terenie północnej Nigerii w XIX wieku. Charakterystyczne dla ugrupowania jest posługiwanie się religijną koncepcją *takfir*, która odrzuca możliwość popełnienia przez muzułmanina czynu niezgodnego z szariatem. Zgodnie z tą koncepcją każdy, kto dopuści się występku, uznany winien być za niewiernego (w języku hausa: *kafiri*). W oparciu o koncepcję *takfir* przedstawiciele Boko Haram pozbawili życia tysiące Hausańczyków, uznając, że zasługują na śmierć ci, którzy nie podnoszą sprzeciwu wobec struktur świeckiego państwa i posyłają dzieci do laickich szkół.

Realizacja projektu pozwoli odpowiedzieć na ważne pytanie o przyczyny rozwoju Boko Haram, a następnie wykorzystać wnioski do pełniejszego zrozumienia zjawiska fundamentalizmu muzułmańskiego w północnej Nigerii. Hipoteza badawcza niniejszego projektu jest następująca: wbrew powszechnemu przekonaniu rozwój muzułmańskiej organizacji fundamentalistycznej Boko Haram nie wynika ze wzrostu popularności radykalnej odmiany islamu na świecie. Rebelia Boko Haram jest wynikiem uwarunkowań lokalnych, mających charakter kulturowy, historyczny, religijny i społeczno-ekonomiczny.

Projekt wniesie znaczący wkład do rozwoju wiedzy o fundamentalizmie muzułmańskim, pozwalając określić rolę uwarunkowań społeczno-ekonomicznych oraz spuścizny kulturowej i historycznej w kształtowaniu radykalnych postaw religijnych w czasach najnowszych. Badania przeprowadzone zostaną w oparciu o analizę czynników warunkujących powstanie i rozwój organizacji Boko Haram. Bezkompromisowy sposób jej działalności, stanowiący zdecydowaną próbę wprowadzenia w życie zmiany społeczno-religijnej oraz wyraźne odwołania do najważniejszych twórców fundamentalistycznej szkoły w islamie pozwalają traktować Boko Haram jako organizację wzorcową, której przykład może być punktem wyjścia do badania czynników towarzyszących powstawaniu ugrupowań fundamentalistycznych w innych krajach. Podobieństwo uwarunkowań społeczno-ekonomicznych Nigerii i pozostałych państw leżących w pasie Sahelu, zbieżność historii tych krajów w zakresie doświadczenia kolonializmu oraz właściwa regionowi specyfika religijna i kulturowa pozwolą zastosować wyniki badań nad radykalizmem muzułmańskim w północnej Nigerii do oceny podobnego zjawiska w innych krajach położonych na południe od Sahary. Rebelia Boko Haram charakteryzuje się cechami na tyle uniwersalnymi, że rzetelna analiza powodujących ją czynników stanowić będzie punkt odniesienia do rozwoju dalszych badań nad zjawiskiem radykalizmu muzułmańskiego w Nigerii, na obszarze Sahelu, ale także w całej Afryce Subsaharyjskiej i innych regionach.

Projekt będzie kontynuacją badań nad północnonigeryjskim ruchem odnowy islamu, które prowadzę od 2010 roku. W ramach badań opublikowałam monografię na temat organizacji 'Yan Izala (ruchu-matki wobec Boko Haram, w której naukach inspirację znalazł najważniejszy ideolog Boko Haram, Muhammad Yusuf) i jej wkładu w rozwój fundamentalistycznej myśli muzułmańskiej w północnej Nigerii.

Przygotowywana przeze mnie rozprawa doktorska dotyczy koncepcji reformy islamu, zaproponowanej przez przywódców i ideologów ugrupowania Boko Haram. Badania te stanowią odpowiedni punkt wyjścia do przeprowadzenia analizy uwarunkowań towarzyszących powstaniu i rozwojowi organizacji Boko Haram w ramach niniejszego projektu.